

IMPEU

50 въпроса и отговора за държавни служители: "Научете повече за правата си като европейски граждани"

Improving Inclusion of EU Mobile Citizens

IMPEU

Подобряване на включването на мобилните граждани на ЕС

Работен пакет	Заглавие
3	ИЗГРАЖДАНЕ НА КАПАЦИТЕТ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ПОЛИТИКИТЕ НА ВКЛЮЧВАНЕ ЗА ДЪРЖАВНИТЕ СЛУЖИТЕЛИ
Дейност	Заглавие
A3.1	Разработване на структура и материали на учебна програма, включваща 50 въпроса и отговора на тема: "Научете повече за правата си като европейски граждани"
Резултат	Заглавие
D3.1.2	50 въпроса и отговора: "Научете повече за правата си като европейски граждани" за държавни служители

Проектът IMPEU се финансира от Програмата на Европейския съюз за правата, равенството и гражданството (2014-2020). Съдържанието на този документ представлява само възгледите на автора и е единствено негова/нейна отговорност. Европейската комисия не поема никаква отговорност за използването на информацията, която той съдържа.

Съдържание

Въведение.....	5
1. КОЙ Е ГРАЖДАНИН НА ЕС?	6
2. КОЕ ДАВА НА МОБИЛНИТЕ ГРАЖДАНИ НА ЕС ПРАВОТО ДА СЕ ДВИЖАТ СВОБОДНО И ДА ПРЕБИВАВАТ В СТРАНИТЕ ЧЛЕНКИ?	6
3. КАКВИ СА ИЗИСКВАНИЯТА ЗА ГРАЖДАНИТЕ НА ЕС, ЗА ДА МОГАТ ДА ПРЕБИВАВАТ В СТРАНА ЧЛЕНКА ПОВЕЧЕ ОТ 3 МЕСЕЦА?	6
4. ИМА ЛИ АДМИНИСТРАТИВНИ ФОРМАЛНОСТИ ЗА ГРАЖДАНИТЕ НА ЕС, ПРЕБИВАВАЩИ В СТРАНА ЧЛЕНКА ПОВЕЧЕ ОТ 3 МЕСЕЦА?	6
5. КАКВА Е ДЕФИНИЦИЯТА ЗА „ЧЛЕН НА СЕМЕЙСТВОТО“?	7
6. ИМАТ ЛИ МОБИЛНИТЕ ГРАЖДАНИ НА ЕС ПРАВО НА ПОСТОЯННО ПРЕБИВАВАНЕ В СЪОТВЕТНАТА ПРИМЕЩА СТРАНА ЧЛЕНКА?.....	7
7. ИМАТ ЛИ МОБИЛНИТЕ ГРАЖДАНИ НА ЕС ПРАВО НА ПОСТОЯННО ПРЕБИВАВАНЕ СЛЕД ПОМАЛКО ОТ 5 ГОДИНИ?.....	8
8. ИМАТ ЛИ МОБИЛНИТЕ ГРАЖДАНИ НА ЕС ДОСТЪП ДО ПАЗАРА НА ТРУДА?.....	8
9. ИМАТ ЛИ ПРАВО ГРАЖДАНИТЕ НА ЕС НА РАВНО ТРЕТИРАНЕ НА РАБОТНОТО МЯСТО?	9
10. ИМАТ ЛИ ПРАВО ГРАЖДАНИТЕ НА ЕС НА ДОСТЪП ДО РАБОТА В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР В СТРАНАТА НА ПРЕБИВАВАНЕТО СИ?.....	9
11. ИМАТ ЛИ ПРАВО ГРАЖДАНИТЕ НА ЕС НА ДОСТЪП ДО ОБЩЕСТВЕНИТЕ СЛУЖБИ ЗА ТЪРСЕНЕ НА РАБОТА В СТРАНАТА НА ПРЕБИВАВАНЕТО СИ?	10
12. КАК МОГАТ ГРАЖДАНИТЕ НА ЕС ДА УПРАЖНЯТ ПРАВОТО СИ НА ГЛАС И ДА СЕ КАНДИДАТИРАТ В ЕВРОПЕЙСКИ ИЗБОРИ АКО СА В ПРИЕМАЩА СТРАНА?	10
13. КОЕ ДАВА НА МОБИЛНИТЕ ГРАЖДАНИТЕ НА ЕС ПОЛИТИЧЕСКОТО ПРАВО ДА ГЛАСУВАТ И ДА СЕ КАНДИДАТИРАТ НА ОБЩИНСКИ ИЗБОРИ?.....	11
14. ЗАДЪЛЖЕНИ ЛИ СА МОБИЛНИТЕ ГРАЖДАНИ НА ЕС ДА ГЛАСУВАТ НА ОБЩИНСКИ И/ИЛИ ЕВРОПЕЙСКИ ИЗБОРИ В СТРАНАТА НА ПРЕБИВАВАНЕТО СИ?	12
15. ИМАТ ЛИ МОБИЛНИТЕ ГРАЖДАНИ НА ЕС ПРАВО ДА ЧЛЕНУВАТ В ПОЛИТИЧЕСКИ ПАРТИИ?	12
16. ИМАТ ЛИ ПРАВО МОБИЛНИТЕ ГРАЖДАНИ НА ЕС ДА ОТПРАВЯТ ПЕТИЦИИ И ЖАЛБИ?	12
17. КОЙ ИМА ЗАКОНОВО ПРАВО ДА СЕ ОБЪРНЕ КЪМ ЕВРОПЕЙСКИЯ ОМБУДСМАН?.....	13
18. ИМАТ ЛИ МОБИЛНИТЕ ГРАЖДАНИ НА ЕС ПРАВО НА ДОСТЪП ДО ДОКУМЕНТИ?.....	13
19. КАКВО ТРЯБВА ДА НАПРАВИ МОБИЛЕН ГРАЖДАНИН НА ЕС, АКО ПРАВАТА МУ/Й СА НАРУШЕНИ?	13
20. КОГА Е ПРИЛОЖИМА ХАРТАТА НА ОСНОВНИ ПРАВА?.....	14

---

21. ИМАТ ЛИ ГРАЖДАНИТЕ НА ЕС ПРАВО НА ДИПЛОМАТИЧЕСКА И КОНСУЛСКА ЗАЩИТА ИЗВЪН ЕС?	14
22. НАЯСНО ЛИ СА МОБИЛНИТЕ ГРАЖДАНИ НА ЕС С ПРАВАТА СИ НА ПОТРЕБИТЕЛИ?	15
23. ИМАТ ЛИ МОБИЛНИТЕ ГРАЖДАНИ НА ЕС ПРАВО НА БАНКОВА СМЕТКА В СТРАНАТА НА ПРЕБИВАВАНЕТО СИ?.....	16
24. ИМАТ ЛИ ПРАВО МОБИЛНИТЕ ГРАЖДАНИ НА ЕС ДА УЧАТ В УНИВЕРСИТЕТ, ДОКАТО ПРЕБИВАВАТ В ДЪРЖАВА ОТ ЕС, РАЗЛИЧНА ОТ ТЯХНАТА СОБСТВЕНА?	17
25. РАЗРЕШАВА ЛИ СЕ НА МОБИЛНИТЕ ГРАЖДАНИ НА ЕС ДА РАБОТЯТ И УЧАТ ЕДНОВРЕМЕННО ДОКАТО ПРЕБИВАВАТ В СТРАНА ОТ ЕС?	17
26. ИМАТ ЛИ ПРАВО НА ОБРАЗОВАНИЕ В ОБЩЕСТВЕНИ УЧИЛИЩА ДЕЦАТА НА МОБИЛНИ ГРАЖДАНИ НА ЕС В СТРАНАТА НА ПРЕБИВАВАНЕТО?.....	18
27. КАК СЕ СПРАВЯ ЕС С РИСКА ОТ БЕДНОСТ И СОЦИАЛНО ИЗКЛЮЧВАНЕ НА ДЕЦА?.....	18
28. КОЙ ОРГАН РАЗГЛЕЖДА СЛУЧАИ ЗА РОДИТЕЛСКА ОТГОВОРНОСТ СВРЗАНИ С МОБИЛНИ ГРАЖДАНИ НА ЕС?.....	18
29. КЪМ КОИ ОРГАНИ ТРЯБВА ДА БЪДАТ ОТНЕСЕНИ СЛУЧАИ НА ОТВЛЕЧЕНИ ДЕЦА?	19
30. МОГАТ ЛИ МОБИЛНИТЕ ГРАЖДАНИ ОТ ЕС ДА КАНДИДАТСТВАТ ЗА СЕМЕЙНИ ОБЕЗЩЕТЕНИЯ?	19
31. КЪДЕ СЕ КАНДИДАТСТВА ЗА СЕМЕЙНИ ОБЕЗЩЕТЕНИЯ?	20
32. WHICH COUNTRY HAS PRIMARY RESPONSIBILITY FOR PAYING CHILD BENEFITS IF FAMILY MEMBERS LIVE IN DIFFERENT EU COUNTRIES?.....	20
33. HOW DO CHILDREN OF DIVORCED PARENTS LIVING IN DIFFERENT EU COUNTRIES GET CHILD BENEFITS?	20
34. КАКВО ТРЯБВА ДА НАПРАВЯТ МОБИЛНИТЕ ГРАЖДАНИ НА ЕС, ЗА ДА ПОЛУЧАВАТ ОБЕЗЩЕТЕНИЯ ЗА БЕЗРАБОТИЦА?	21
35. КОГА МОБИЛЕН ГРАЖДАНИНИ НА ЕС ТРЯБВА ДА КАНДИДИТСТВА ЗА УДЪЛЖАВАНЕ НА ОБЕЗЩЕТЕНИЯТА СИ ЗА БЕЗРАБОТИЦА?	21
36. ИМАТ ЛИ ПРАВО НА ЗДРАВНО ОСИГУРЯВАНЕ МОБИЛНИТЕ ГРАЖДАНИ НА ЕС В СТРАНАТА НА ПРЕБИВАВАНЕ?	21
37. ИМАТ ЛИ ПРАВО МОБИЛНИТЕ ГРАЖДАНИ НА ЕС ДА ЗАКУПЯТ ЛЕКАРСТВО С РЕЦЕПТА ИЗДАДЕНА ОТ ЛЕКАР В РОДИНАТА ИМ В СТРАНАТА, КЪДЕТО ПРЕБИВАВАТ?	22
38. ПРИЗНАВАТ ЛИ СЕ ШОФЬОРСКИТЕ КНИЖКИ НА МОБИЛНИ ГРАЖДАНИ НА ЕС В ПРИЕМАЩАТА СТРАНА?.....	23
39. КОИ СТРАНИ ОТ ЕС ПОЗВОЛЯВАТ ДВОЙНО ГРАЖДАНСТВО?	23
40. ARE PUBLIC DOCUMENTS (THOSE ISSUED BY PUBLIC AUTHORITIES) ACCEPTED IN EU?.....	23
41. ГАРАНЦИЯ ЛИ Е СЕРТИФИКАТ ЗА ЕДНОПОЛОВ БРАК, ИЗДАДЕН В ЕДНА СТРАНА НА ЕС, ЧЕ БРАКЪТ ЩЕ БЪДЕ ПРИЗНАТ В ДРУГА ДЪРЖАВА НА ЕС?	24
42. ИЗИСКВА ЛИ СЕ ОФИЦИАЛЕН ПРЕВОД НА ПУБЛИЧНИТЕ ДОКУМЕНТИ?	24

---

43. КАКВИ СА ПРАВАТА НА ЖЕНИТЕ, КОИТО СА ЖЕРТВИ ОТ ДОМАШНО НАСИЛИЕ?	24
44. СЕМЕЙСТВОТА НА МОБИЛНИ ГРАЖДАНИ НА ЕС ИМАТ ЛИ ПРАВО НА СЕМЕЙНИ ОТПУСКИ И ГЪВКАВИ РАБОТНИ УСЛОВИЯ?	25
45. ИМАТ ЛИ СПЕЦИАЛНИ ПРАВА ПЪТНИЦИТЕ С НАМАЛЕНА ПОДВИЖНОСТ?	26
46. КАК ХОРАТА С УВРЕЖДЕНИЯ ПОЛУЧАВАТ ПО-ДОБЪР ДОСТЪП ДО ОБЩЕСТВЕНИТЕ УСЛУГИ?.....	26
47. В КОИ СТРАНИ НА СЪЮЗА СА ВАЛИДНИ КАРТИТЕ НА ЕС ЗА ХОРА С УВРЕЖДЕНИЯ?.....	27
48. МОГАТ ЛИ МОБИЛНИТЕ ГРАЖДАНИ С УВРЕЖДЕНИЯ ОТ ЕС, ДА ИЗПОЛЗВАТ СИННИЯ СИ СТИКЕР В СЪЮЗА?.....	27
49. КАКВО СЕ СЛУЧВА НА ЧОВЕК С ПЕНСИЯ ЗА ИНВАЛИДНОСТ, АКО ТОЙ/ТЯ СЕ ПРЕМЕСИ В ДРУГА ДЪРЖАВА НА ЕС?	27
50. С КОИ ВИДОВЕ И ФОРМИ НА ДИСКРИМИНАЦИЯ СЕ СРЕЩАТ И БОРЯТ РЕГЛАМЕНТИТЕ НА ЕС?.....	27

Въведение

Петдесетте въпроса и отговора за държавните служители „Знайте правата си като европейски граждани“ ще бъдат адресирани към държавните служители и съответните национални, регионални и местни експерти, предлагащи услуги на мобилни граждани на ЕС в страните на партньорите. Те ще помогнат да се определят техните потребности от обучение, за да се разработи подходяща програма за обучение, предназначена да засили капацитета им за справяне с проблемите и препятствията, пред които са изправени мобилните граждани на ЕС в приемащите страни членки. 50-те въпроса и отговора за държавните служители „Знайте правата си като европейски граждани“ ще подобри тяхната компетентност и познаването на законодателството и административните практики, свързани с осигуряването на демократично участие на мобилните граждани на ЕС в приемащите държави членки.

1. КОЙ Е ГРАЖДАНИН НА ЕС?

„Всяко лице, което притежава гражданство на държава от ЕС, автоматично е гражданин и на ЕС. Гражданството на ЕС е правен статут на гражданите на страните членки на ЕС. То не премахва националното гражданство на отделните страни членки. Всички граждани на държава от ЕС автоматично са също и граждани на ЕС.“

https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-citizenship_bg

Правата на гражданите на ЕС са посочени в **Договора за функционирането на Европейския съюз, Член 20** и **Хартата на основните права на ЕС, Глава V**.

2. КОЕ ДАВА НА МОБИЛНИТЕ ГРАЖДАНИ НА ЕС ПРАВОТО ДА СЕ ДВИЖАТ СВОБОДНО И ДА ПРЕБИВАВАТ В СТРАНИТЕ ЧЛЕНКИ?

Всички граждани на ЕС и членовете на техните семейства имат право да се движат и пребивават свободно на територията на държавите членки, при спазване на ограниченията и условията, определени в Договорите. Това е посочено в **Член 21** от **Договора за функционирането на Европейския съюз**. Правилата за свободно движение, установени с **Директива 2004/38/ЕО**, предвиждат гражданите на ЕС да могат да живеят в друга държава от ЕС до три месеца, без никакви други изисквания, освен притежанието на валидна лична карта или паспорт.

Мобилните граждани на ЕС имат право да живеят и да се движат в рамките на ЕС, без да бъдат подлагани на дискриминация въз основа на своето гражданство. Като такива те могат да се установят във всяка държава от ЕС, ако отговарят на определени условия, в зависимост от това дали работят, учат и т.н.

3. КАКВИ СА ИЗИСКВАНИЯТА ЗА ГРАЖДАНИТЕ НА ЕС, ЗА ДА МОГАТ ДА ПРЕБИВАВАТ В СТРАНА ЧЛЕНКА ПОВЕЧЕ ОТ 3 МЕСЕЦА?

Съгласно разпоредбите на **Директива 2004/38/ЕО, Чл. 8**, за да останат в друга държава от ЕС повече от три месеца, гражданите на ЕС трябва да отговарят на определени условия в зависимост от техния статус (напр. работник, студент и т.н.), а също така могат да бъдат помолени да се съобразяват с административни формалности.

Правото на гражданите на ЕС да пребивават повече от три месеца е подчинено на определени условия: за тези, които не са работници или самонаети, правото на пребиваване зависи от това дали разполагат с достатъчно средства, за да не се превърнат в тежест на системата за социално подпомагане на приемащата държава членка и от това дали за здравно осигурени. Студентите и завършващите професионално обучение също имат право на пребиваване, както и (неволно) безработните лица, които са се регистрирали като безработни.

4. ИМА ЛИ АДМИНИСТРАТИВНИ ФОРМАЛНОСТИ ЗА ГРАЖДАНИТЕ НА ЕС, ПРЕБИВАЩИ В СТРАНА ЧЛЕНКА ПОВЕЧЕ ОТ 3 МЕСЕЦА?

Приемащата страна може да изиска гражданите на ЕС да се регистрират в съответните органи (често кметството или местното полицейско управление). Крайният срок за регистрация не може да бъде по-малък от три месеца, считано от датата на пристигане. Удостоверение за

регистрация се издава незабавно, като се посочват името и адресът на регистрираното лице и датата на регистрацията. При неспазване на изискването за регистрация на засегнатото лице може да бодат наложени пропорционални и недискриминационни санкции. (**Директива 2004/38/ЕО, Чл. 8**)

Когато се регистрират, мобилните граждани ще получат сертификат за регистрация, потвърждаващ правото им да живеят в новата си държава. Удостоверението за регистрация трябва да бъде издадено незабавно и да не струва повече от цената, която гражданите плащат за личните си карти. Документът трябва да бъде валиден за неопределено време (да не е необходимо да се подновява), въпреки че може да се наложи всяка промяна на адреса да бъде докладвана на местните власти.

Документи, необходими за регистрация в допълнение към валидна лична карта или паспорт:

За работещи/Командирвани в чужбина

- Удостоверение за работа или потвърждение за наемане от съответния работодател

За самонаети

- Доказателство за статута на самонаето лице

За пенсионери

- Доказателство за пълна здравна застраховка
- Доказателство, че могат да се издържат, без да се нуждаят от помощ: средствата могат да бъдат от всякакъв източник

За студенти

- Доказателство за записване в одобрено учебно заведение
- Доказателство за пълна здравна застраховка

5. КАКВА Е ДЕФИНИЦИЯТА ЗА „ЧЛЕН НА СЕМЕЙСТВОТО“?

„Директива 2004/38/ЕО модернизира събирането на семейството, като разшири определението за „член на семейството“ (което преди се ограничаваше до съпруг/съпруга, преки наследници на възраст под 21 години или деца на издръжка, както и преки роднини по възходяща линия на издръжка), като включи регистрирани партньори, живеещи на семейни начала, ако законодателството на приемащата държава членка третира регистрираното партньорство като равносилно на брак. Независимо от своето гражданство тези членове на семейството имат право на пребиваване в същата държава като работника.“

https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/bg/FTU_2.1.5.pdf

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/bg/home>

6. ИМАТ ЛИ МОБИЛНИТЕ ГРАЖДАНИ НА ЕС ПРАВО НА ПОСТОЯННО ПРЕБИВАВАНЕ В СЪОТВЕТНАТА ПРИМЕЩА СТРАНА ЧЛЕНКА?

Директива 2004/38/ЕО, Чл. 16 предвижда, че гражданите на ЕС, които пребивават законно в продължение на пет години в приемащата държава членка, имат право на постоянно пребиваване там. Те могат временно да отсъстват (напр. поради заболяване, изследване или командировка). Правото на постоянно пребиваване се губи само в случай на повече от две последователни години отсъствие от приемащата страна членка.

7. ИМАТ ЛИ МОБИЛНИТЕ ГРАЖДАНИ НА ЕС ПРАВО НА ПОСТОЯННО ПРЕБИВАВАНЕ СЛЕД ПО-МАЛКО ОТ 5 ГОДИНИ?

Директива 2004/38/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 година относно правото на граждани на Съюза и на членове на техните семейства да се движат и да пребивават свободно на територията на държавите членки, за изменение на Регламент (ЕИО) № 1612/68 и отменяща Директиви 64/221/ЕИО, 68/360/ЕИО, 72/194/ЕИО, 73/148/ЕИО, 75/34/ЕИО, 75/35/ЕИО, 90/364/ЕИО, 90/365/ЕИО и 93/96/ЕИО.

Мобилен гражданин на ЕС може да получи право на постоянно пребиваване след по-малко от 5 години в някоя от следните ситуации:

- се е пенсиониал и е работил в страната през последната година или е живял там непрекъснато в продължение на 3 години;
- е спрял да работи, тъй защото вече не е трудоспособен и е живял в съответната страна непрекъснато в продължение на 2 години;
- е спрял да работи, защото вече не е трудоспособен поради злополука на работното място или професионално заболяване. В този случай има право да остане, независимо колко време е живял в страната преди злополуката или заболяването.
- ако започне работа в друга страна от ЕС като трансграничен работник — трябва да се връща в страната на местопребиваването си поне веднъж седмично — но преди това е работил в продължение на 3 години в страната, в която иска да получи право на постоянно пребиваване.

8. ИМАТ ЛИ МОБИЛНИТЕ ГРАЖДАНИ НА ЕС ДОСТЪП ДО ПАЗАРА НА ТРУДА?

Съгласно **Член 45 от Договора за функционирането на Европейския съюз** и **Директива 2014/54/ЕО** „една от четирите свободи, с които се ползват гражданите на ЕС, е свободното движение на работници, включително правото на движение и пребиваване на работниците, правото на влизане и пребиваване на членовете на семейството и правото на работа в друга страна членка и третиране при равни условия като гражданите на съответната държава членка. Ограничения съществуват за държавните служби. Европейският орган по труда служи като специализирана агенция за свободното движение на работници, включително командированите.“

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/bg/sheet/41/free-movement-of-workers>

Всички граждани на ЕС имат право да работят – за работодател или като самонаето лице – в която и да е държава от ЕС (В случая 27-те държави членки на ЕС + Исландия, Лихтенщайн, Норвегия и Швейцария), без да им е необходимо разрешение за работа.

Изключение – хърватските граждани все още са изправени пред временни ограничения за работа в ЕС (В случая – 27-те държави членки на ЕС + Исландия, Лихтенщайн, Норвегия и Швейцария). 307/5000

Ако мобилен гражданин на ЕС живее и работи в друга държава от ЕС, важно е да е наясно с последствията за:

- обезщетенията (при болест, майчинство/бащинство, пенсии, трудови злополуки и болести, безработица, ранно пенсиониране, семейство и др.)
- къде трябва да плаща данъци.

9. ИМАТ ЛИ ПРАВО ГРАЖДАНИТЕ НА ЕС НА РАВНО ТРЕТИРАНЕ НА РАБОТНОТО МЯСТО?

Регламент (ЕС) № 492/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 5 април 2011 г. относно свободното движение на работници в Съюза;

Директива 2014/54/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 16 април 2014 г. относно мерките за улесняване на упражняването на правата на работниците в контекста на свободното движение на работници

Мобилните граждани на ЕС трябва да бъдат третирани по същия начин като колегите си, които са граждани на приемащата държава. Това включва:

- Възнаграждение и други условия на заетост и труд
- Здраве и безопасност на работното място
- Достъп до обучение, професионални училища и центрове за преквалификация — за възрастни и за децата им
- Достъп до жилище, включително социални жилища или улеснения при покупка на жилище
- Право на членуване в синдикална организация, на гласуване и на избор в административни или управленски длъжности в даден синдикат
- Социални и данъчни предимства
- Уволнение, възстановяване и повторно наемане на работа

10. ИМАТ ЛИ ПРАВО ГРАЖДАНИТЕ НА ЕС НА ДОСТЪП ДО РАБОТА В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР В СТРАНАТА НА ПРЕБИВАВАНЕТО СИ?

Регламент (ЕС) № 492/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 5 април 2011 г. относно свободното движение на работници в Съюза

Гражданите на ЕС (или граждани на Исландия, Лихтенщайн, Норвегия или Швейцария) имат право да работят в друга страна от ЕС, включително в публичния сектор, като например държавни компании, правителствени служби или публични органи. Правото на работа в някои страни от ЕС може временно да бъде ограничено за граждани на Хърватия.

„Страните от ЕС могат да запазват определени длъжности единствено за свои граждани, но само ако те включват:

- упражняване на публична власт
- опазване на общите интереси на държавата

Това обикновено са постове в дипломатическите служби, въоръжените сили, полицията, службите за сигурност, съдебните и данъчните органи. Дори и в тези сектори обаче, длъжности, които не включват упражняване на публична власт, трябва да бъдат достъпни за граждани на други страни от ЕС. Така например длъжностите, свързани с административна и техническа поддръжка, не включват такива правомощия и поради това не могат да бъдат запазени само за граждани на съответната страна.

За да получат работа в публичния сектор, мобилните граждани на ЕС може да трябва да получат официално признаване на квалификациите им в страната, в която искат да работят. Приемашката страна не може да оцени по-ниско техния професионален опит, само защото той е придобит в друга държава от ЕС, когато става въпрос за:

- да се реши за какви длъжности отговарят на условията, когато се изисква стаж или опит за участие в конкурс за набиране на персонал
- определяне на заплатата, класа или друго условие“

https://europa.eu/youreurope/citizens/work/finding-job-abroad/access-to-jobs-in-the-public-sector/index_bg.htm

11. ИМАТ ЛИ ПРАВО ГРАЖДАНИТЕ НА ЕС НА ДОСТЪП ДО ОБЩЕСТВЕНИТЕ СЛУЖБИ ЗА ТЪРСЕНЕ НА РАБОТА В СТРАНАТА НА ПРЕБИВАВАНЕТО СИ?

Регламент (ЕС) № 492/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 5 април 2011 година относно свободното движение на работници в Съюза

Директива 2014/54/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 16 април 2014 година относно мерки за улесняване на упражняването на правата, предоставени на работниците в контекста на свободното движение на работници

Мобилните граждани на ЕС, търсещи работа в друга страна от ЕС, имат право на същото подпомагане от обществените служби по заетост като гражданите на съответната държава.

12. КАК МОГАТ ГРАЖДАНИТЕ НА ЕС ДА УПРАЖНЯТ ПРАВОТО СИ НА ГЛАС И ДА СЕ КАНДИДАТИРАТ В ЕВРОПЕЙСКИ ИЗБОРИ АКО СА В ПРИЕМАЩА СТРАНА?

Член 22.2 Договора за функционирането на Европейския съюз;

Чл. 39 и Чл. 40 от Хартата на основните права на ЕС;

Директива 93/109 / ЕО на Съвета от 6 декември 1993 г. за определяне на условията и реда за упражняване на правото да избират и да бъдат избирани в избори за Европейски парламент от граждани на Съюза, пребиваващи в държава членка, на която не са граждани

Всички граждани на ЕС (в случая – 27-те страни на ЕС) имат право да гласуват и да се кандидатираат в изборите за Европейски парламент при същите условия като гражданите на съответната страна. Ако мобилните граждани на ЕС са се регистрирали и живеят страна от ЕС, която не е родината им ,те могат:

- да гласуват за кандидатите в родната си страна или
- да участват в изборите на приемашката страна и да гласуват за кандидатите в нея.

Може да гласуват само веднъж в европейските избори. Може да се наложи да се регистрират при националните органи в приемашката страна преди провеждането на изборите. В някои страни от ЕС регистрацията е автоматична, след като е регистрирано пребиваването там.

13. КОЕ ДАВА НА МОБИЛНИТЕ ГРАЖДАНИТЕ НА ЕС ПОЛИТИЧЕСКОТО ПРАВО ДА ГЛАСУВАТ И ДА СЕ КАНДИДАТИРАТ НА ОБЩИНСКИ ИЗБОРИ?

Член 22.1 Договора за функционирането на Европейския съюз;

Член 40 от Хартата на основните права на ЕС;

Директива 94/80/ЕО на Съвета от 19 декември 1994 г. за определяне на условията и реда за упражняване на правото да избират и да бъдат избирани в общински избори от граждани на Съюза, пребиваващи в държава членка, на която не са граждани.

„Мобилните граждани на ЕС, живеещи в друга страна на Съюза (в случая: 27-ге страни на ЕС) имат правото да гласуват и да се кандидатираат в общински избори в тази страна при същите условия като гражданите на страната.

Ако мобилните граждани на ЕС искат да гласуват на общински избори в страната, в която живеят, те трябва да заявят намерението си да го направят и да бъдат включени в избирателния списък в тази страна. Те ще трябва да предоставят определена информация, като например тяхното гражданство и адрес.

Включването в избирателния списък за общински избори е автоматично в следните страни: Австрия (с изключение на Бургенланд), Дания, Естония, Финландия, Германия, Унгария, Латвия, Литва, Малта, Холандия, Румъния, Словакия, Словения и Швеция. След като се регистрирате като жител там, автоматично ще бъдете включени в избирателните списъци за общински избори. В страни, в които гласуването е задължително, мобилните граждани на ЕС ще бъдат включени в избирателния списък само по тяхно изрично желание.

Мобилните граждани на ЕС ще гласуват при същите условия като гражданите на приемащата държава. Ако към тях има изискване за уседналост за определен период от време, за да имат право да гласуват, същото изискване ще важи и за мобилните граждани на ЕС.

За да се кандидатираат в общински избори в приемащата страна, от мобилните граждани на ЕС може да се поиска да подпишат декларация, че не са били лишени от правото да се кандидатираат в родината си. Може да се наложи да подкрепят такива декларации със сертификат, издаден в тяхната държава. В следните държави мобилните граждани на ЕС могат да бъдат избрани за общински съветници, но само граждани на съответните държави могат да бъдат кметове: Белгия, България, Кипър, Франция, Гърция, Италия, Литва, Полша, Румъния, Словения.

https://europa.eu/youreurope/citizens/residence/elections-abroad/municipal-elections/index_bg.htm

14. ЗАДЪЛЖЕНИ ЛИ СА МОБИЛНИТЕ ГРАЖДАНИ НА ЕС ДА ГЛАСУВАТ НА ОБЩИНСКИ И/ИЛИ ЕВРОПЕЙСКИ ИЗБОРИ В СТРАНАТА НА ПРЕБИВАНАТО СИ?

Директива 94/80 ЕО на Съвета от 19 декември 1994 г.

ГЛАВА II Упражняване на правото на глас и правото на кандидатиране, Член 7

Избирател в обсега на Член 3 упражнява правото си на глас на общински избори в страната членка по местоживееене, ако той/тя е изразил желанието си да го направи.

Ако гласуването на общински избори и избори за Европейски парламент е задължително в приемащата страна и ако мобилни граждани на ЕС са били включени в избирателните списъци, след като са се регистрирали, те са длъжни да гласуват, точно като гражданите на съответната страна. Гласуването е задължително в следните страни от ЕС: Белгия, Кипър, Гърция и Люксембург.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=LEGISSUM:l23026&qid=1575541864011>

15. ИМАТ ЛИ МОБИЛНИТЕ ГРАЖДАНИ НА ЕС ПРАВО ДА ЧЛЕНУВАТ В ПОЛИТИЧЕСКИ ПАРТИИ?

В съответствие с принципа на недискриминация, гражданите на ЕС следва да се ползват от своите права при същите условия като гражданите на съответните страни членки, в които пребивават. Това изисква, например, достъп до същите процедури за обжалване в случай на грешки в избирателните списъци или при разширяване на задължителното гласуване на граждани на други държави членки и т.н. Принципът на недискриминация означава също, че гражданите трябва да могат да участват в политическия живот на страната-членка на Европейския съюз по местоживееене и да бъдат членове на политически партии в страната им на пребиваване. (*Харта на основните права на ЕС*)

16. ИМАТ ЛИ ПРАВО МОБИЛНИТЕ ГРАЖДАНИ НА ЕС ДА ОТПРАВЯТ ПЕТИЦИИ И ЖАЛБИ?

„От влизането в сила на Договора от Маастрихт насам всеки гражданин на ЕС има право да внесе петиция до Европейския парламент под формата на жалба или искане във връзка с въпрос, който попада в областите на дейност на Европейския съюз. Петициите се разглеждат от комисията по петиции на Парламента, която взема решение относно тяхната допустимост и е компетентна за разглеждането им.“

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/bg/sheet/148/the-right-to-petition>

„Гражданите на ЕС могат да отправят петиция към Европейския парламент относно нужда или оплакване или по въпрос от обществен интерес. Темата трябва да попада в рамките на компетентността на ЕС (т.е. не трябва да е нещо, което се решава на местно или национално ниво) и трябва да засяга пряко подателя.“ (*Договор за функционирането на Европейския съюз, членове 20, 24 и 227; Харта на основните права на ЕС, член 44*).

17. КОЙ ИМА ЗАКОНОВО ПРАВО ДА СЕ ОБЪРНЕ КЪМ ЕВРОПЕЙСКИЯ ОМБУДСМАН?

„Европейският Омбудсман разглежда оплаквания за лоша администрация от институции на ЕС или други органи на ЕС. Те могат да се подават от граждани или жители на държави от ЕС или от асоциации или предприятия, базирани в ЕС. Службата на Омбудсмана започва разследвания в отговор на жалби или по собствена инициатива. Той е безпристрастен орган и не приема заповеди от никое правителство или друга организация. Той изготвя годишен доклад за дейността на Европейския парламент.“

Всеки гражданин на ЕС и всяко физическо или юридическо лице, което пребивава или има седалище в държава членка, има право да изпраща на Омбудсмана сигнали за случаи на лошо управление в дейността на институциите, органите, офисите или агенциите на Съюза с изключение на Съда на Европейския съюз. Жалбата трябва да се подаде в рамките на 2 години от датата, на която се е разбрало за проблема. Подателят на жалбата трябва да се представи, от коя институция или орган се оплаква и защо. Може също да поиска жалбата да остане поверителна.

Ако омбудсманът не може да се справи с определено оплакване, лицето ще бъде информирано за други органи, които може да са в състояние да помогнат. (*Харта на основните права на ЕС, Член 43*)

https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-ombudsman_bg

18. ИМАТ ЛИ МОБИЛНИТЕ ГРАЖДАНИ НА ЕС ПРАВО НА ДОСТЪП ДО ДОКУМЕНТИ?

Всеки гражданин на Съюза и всяко физическо или юридическо лице, което пребивава или има седалище на фирма в държава членка, има право на достъп до документи на институциите, органите, службите и агенциите на Съюза, независимо на какъв носител. Това право е залегнало в *Член 42* от *Харта на основните права на ЕС*.

19. КАКВО ТРЯБВА ДА НАПРАВИ МОБИЛЕН ГРАЖДАНИН НА ЕС, АКО ПРАВТА МУ/Й СА НАРУШЕНИ?

- provide independent assistance to the victims of discrimination
- conduct surveys and studies
- publish independent reports and recommendations”

If a mobile EU citizen feels his/her rights have been breached, he/she should contact the national equality body in his/her country.

„Всички държави от ЕС трябва да определят национален орган по равнопоставеност, който да отговаря за равното третиране. Тези органи трябва да:

- предоставят независима помощ на жертвите на дискриминация
- правят проучвания и изследвания
- публикуват независими доклади и препоръки “

Ако мобилен гражданин на ЕС смята, че правата му са нарушени, той/тя трябва да се свърже с националния орган по равнопоставеност в своята страна.

https://ec.europa.eu/info/aid-development-cooperation-fundamental-rights/your-rights-eu/how-report-breach-your-rights_bg

20. КОГА Е ПРИЛОЖИМА ХАРТАТА НА ОСНОВНИ ПРАВА?

„Разпоредбите на **Хартата на основните права на ЕС** са адресирани до институциите, органите, службите и агенциите на ЕС с надлежно отчитане на принципа на субсидиарност и към страните членки само когато те прилагат законодателството на ЕС.

Хартата защитава физически и юридически лица от действия на институциите на ЕС, които нарушават основните права. Ако това се случи, Европейският съд има правомощието да преразглежда законността на акта.

Ако национален орган наруши Хартата при прилагането на законодателството на ЕС, националните съдии (под ръководството на Европейския съд) имат правомощието да гарантират спазването на Хартата. Хартата допълва, но не замества националните конституционни системи или системата за защита на основните права, гарантирана от Европейската конвенция за правата на човека.

Ако мобилен гражданин на ЕС чувства, че неговите права са нарушени в контекст, който не е обхванат от правото на ЕС, той ще трябва да адресира жалбата си до съответния национален орган, било то правителството, националните съдилища или специализиран орган по правата на човека.“

https://ec.europa.eu/info/aid-development-cooperation-fundamental-rights/your-rights-eu/how-report-breach-your-rights_bg

По време на преговорите преди подписването на **Договора от Лисабон**, Полша и Обединеното кралство обаче подписаха протокол към договора, свързан с прилагането на Хартата на основните права в техните страни.

В **Член 1, параграф 1** от Протокола се казва, че „Хартата на основните права на Европейския съюз не дава възможност на Съда или на който и да било правораздавателен орган на тези две държави членки да преценява дали законите, подзаконовите и административните разпоредби, практики или действия са несъвместими с основните права, свободи и принципи, които се потвърждават в Хартата.“

21. ИМАТ ЛИ ГРАЖДАНИТЕ НА ЕС ПРАВО НА ДИПЛОМАТИЧЕСКА И КОНСУЛСКА ЗАЩИТА ИЗВЪН ЕС?

„Гражданите на ЕС имат право да потърсят помощ от посолството или консулството на която и да е друга държава членка на ЕС, ако се окажат в ситуация, в която се нуждаят от помощ извън ЕС, ако няма посолство или консулство на тяхната страна членка, които да са в състояние да им помогнат (те са „непредставени“). Гражданин на ЕС може да бъде непредставен в страната извън ЕС, ако там няма посолство или консулство на неговата страна членка. Гражданин на ЕС може

също да бъде непредставен, когато посолството или консулството на местно ниво по някаква причина не е в състояние да предостави консулска защита, например защото е далеч от мястото, където се намира гражданинът на ЕС.

Помощта, която може да бъде предоставена от посолства/консулства на (други) държави членки на ЕС, включва помощ в случаи на:

- спешна необходимост от документ за пътуване (например в случай на загуба или кражба на паспорт)
- арест или задържане
- жертва на престъпление
- сериозна злополука или сериозно заболяване
- помощ и репатриране в случай на извънредна ситуация
- смърт

В която и да е от тези ситуации страните членки на ЕС трябва да предоставят на непредставените граждани на ЕС помощ, каквато биха оказали на собствените си граждани. Тази подкрепа може да бъде различна в отделните държави членки на ЕС. Няма правила за това до каква степен членовете на семейството от трети страни на граждани на ЕС, могат да получат помощ.

Когато непредставени граждани на ЕС потърсят помощ от посолството или консулството на друга държава членка на ЕС, те трябва да докажат самоличността си, като покажат паспорт или лична карта. Ако документите им са били откраднати или изгубени, тяхното гражданство може да бъде доказано по друг начин, включително чрез проверка с органите на консулските власти на тяхната страна членка на ЕС.

Ако предоставената помощ предполага определени разходи или такси, непредставените граждани на ЕС не трябва да плащат повече отколкото гражданите на държавата членка на ЕС, която ги подпомага, биха плащали за подобна помощ. Ако непредставените граждани на ЕС не могат да платят тези разходи на място, от тях ще бъде поискано да подпишат формуляр, чрез който се задължават да платят тези разходи на собствените си власти, ако бъде поискано да направят това.“

https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/eu-citizenship/consular-protection_bg

Харта на основните права на ЕС, Член 5;

Директива 2015/637/ЕС от 20 април 2015 г. относно мерките за координация и сътрудничество за улесняване на консулската защита

22. НАЯСНО ЛИ СА МОБИЛНИТЕ ГРАЖДАНИ НА ЕС С ПРАВАТА СИ НА ПОТРЕБИТЕЛИ?

„Директива 2011/83/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2011 г. относно правата на потребителите, за изменение на Директива 93/13/ЕИО на Съвета и Директива 1999/44/ЕО на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на Директива 85/577/ЕИО на Съвета и Директива 97/7/ЕО на Европейския парламент и на Съвета има за цел да постигне истински вътрешен пазар между бизнес и потребител (B2C) с високо ниво на защита на потребителите и конкурентен бизнес.

Директивата за правата на потребителите дава на потребителите еднакво силни права в целия ЕС. Тя изравнява и хармонизира националните правила за потребителите, например относно информацията, която потребителите трябва да получат преди да купят нещо и правото им да анулират онлайн покупките. Хармонизирането на правилата означава, че потребителите могат да разчитат на същите права, независимо къде пазаруват в ЕС.

Директивата предвижда по-високо ниво на защита на потребителите. Тя засилва правата на потребителите независимо дали пазаруват на улицата или онлайн, в своята страна или другаде в ЕС. Например, потребителите трябва да разполагат с ясна информация за цените, независимо къде и по какъв начин пазаруват. Търговците трябва да дадат общата цена на продукта или услугата, включваща всички допълнителни такси. Директивата се прилага за всички договори, сключени между "потребител" и "търговец".

https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/consumers/consumer-contract-law/consumer-rights-directive_bg

23. ИМАТ ЛИ МОБИЛНИТЕ ГРАЖДАНИ НА ЕС ПРАВО НА БАНКОВА СМЕТКА В СТРАНАТА НА ПРЕБИВАВАНЕТО СИ?

Директива 2014/92/ЕС на Европейския парламент и Съвета от 23 юли 2014 г. относно съпоставимостта на таксите, свързани с разплащателните сметки, смяната на разплащателни сметки и достъпа до разплащателни сметки с основни характеристики, се прилага от 17 септември 2014 г. и държавите от ЕС трябваше да я включат в националното си законодателство до 18 септември 2016 г. Не всички граждани на ЕС имат лесен достъп до банкова сметка, въпреки че това е от съществено значение в съвременния живот. Този закон на ЕС подобрява ситуацията, като им дава право да открият основна разплащателна сметка навсякъде в ЕС и подобрява прозрачността на таксите за банкови сметки, както и процеса на прехвърляне на банкови сметки. „Целта са 3 основни въпроса:

- достъп до основни разплащателни сметки
- прозрачност и съпоставимост на разплащателните сметки
- прехвърляне на банкови сметки

Законът гласи, че всеки, който пребивава законно в Европейския съюз, има право да открие разплащателна сметка с основни функции в която и да е държава от ЕС. Човек, който желае да открие такава банкова сметка обаче, трябва винаги да спазва правилата на ЕС за борба с прането на пари. Основната банкова сметка включва различни услуги като откриване, опериране и закриване на разплащателна сметка, услуги, позволяващи депозирание на средства по разплащателна (текуща) сметка, теглене на пари на каса в банка или от банкомати и изпълнение на платежни трансакции като директни дебити или кредитни преводи, както и плащания с платежна карта в рамките на ЕС.

Законът предвижда няколко инструмента, които да направят таксите по-ясни за потребителите. Той изисква във всяка държава от ЕС да има поне един независим уебсайт, който сравнява таксите за разплащателни сметки, които се начисляват от различни банки.

Правилата установяват бърза процедура за потребителите, които искат да преместят сметката си от една банка в друга в една и съща държава от ЕС. Прехвърлянето трябва да се извърши от банката получател. Банките поемат разходите за всяка финансова загуба в случай на грешки, направени в процеса. Когато клиентът иска да премести сметки между две държави от ЕС, банката, в която е сметката, която ще бъде закрыта, трябва да помогне в процеса.“

Когато е възможно, банката трябва да включва достъп до онлайн банкови услуги със сметките на клиентите. Тези услуги обаче не винаги могат да включват овърдрафт или кредит. В някои страни от ЕС банката може да иска да се плаща годишна такса за основната разплащателна сметка. Размерът на таксата трябва да бъде в разумни граници.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/LSU/?uri=CELEX:32014L0092>

24. ИМАТ ЛИ ПРАВО МОБИЛНИТЕ ГРАЖДАНИ НА ЕС ДА УЧАТ В УНИВЕРСИТЕТ, ДОКАТО ПРЕБИВАВАТ В ДЪРЖАВА ОТ ЕС, РАЗЛИЧНА ОТ ТЯХНАТА СОБСТВЕНА?

Всички граждани на ЕС имат право да учат във всеки университет в Съюза при същите условия като гражданите на съответната държава. „Условията за прием обаче варират в различните страни и университетите. Независимо от другите условия за прием, достъпът до обучение или образование в друга държава от ЕС не може да бъде отказан въз основа на националност. За таксите и грантовете се прилагат специални правила.“

Може да се изисква кандидатът да положи изпит по езика на съответната държава.

Гражданин на ЕС, който учи в университет в друга държава от ЕС:

- Не трябва да плаща по-високи такси;
- Има право на същите стипендии, покриващи таксите за обучение като гражданите на съответната държава.

Дори неграждани на страната, в която искат да учат, които са живели в нея пет или повече години, имат право на стипендия при същите условия като гражданите на тази страна. **(Договор от Маастрихт)**

https://europa.eu/youreurope/citizens/education/university/admission-entry-conditions/index_bg.htm

25. РАЗРЕШАВА ЛИ СЕ НА МОБИЛНИТЕ ГРАЖДАНИ НА ЕС ДА РАБОТЯТ И УЧАТ ЕДНОВРЕМЕННО ДОКАТО ПРЕБИВАВАТ В СТРАНА ОТ ЕС?

Мобилните граждани на ЕС имат същото право да работят докато учат, както всички граждани на съответната страна. Не е необходимо разрешение за работа или работа на пълен работен ден. Изключение - Хърватските граждани все още са обект на временни ограничения за работа в ЕС (В този случай 27-те ЕС + Исландия, Лихтенщайн, Норвегия и Швейцария). Някои държави позволяват на мобилните граждани на ЕС да работят неограничен брой часове на седмица, докато други прилагат ограничения за броя на часовете на семестър или годишно.

(Договор от Маастрихт)

https://europa.eu/youreurope/citizens/education/university/working-while-studying/index_bg.htm

26. ИМАТ ЛИ ПРАВО НА ОБРАЗОВАНИЕ В ОБЩЕСТВЕНИ УЧИЛИЩА ДЕЦАТА НА МОБИЛНИ ГРАЖДАНИ НА ЕС В СТРАНАТА НА ПРЕБИВАВАНЕТО?

Децата на мобилни граждани на ЕС имат право да посещават училище във всяка страна от ЕС (В този случай 27-те държави от ЕС + Исландия, Лихтенщайн и Норвегия) при същите условия като нейните граждани. Те имат право да бъдат записани заедно с ученици от тяхната възрастова група в клас на същото ниво като в тяхната страна независимо от езиковите им умения. Тези деца имат право на безплатни уроци в новата им страна, за да могат да се интегрират и приспособят към училищната система там. Част от тези първоначални уроци целят да им помогнат да научат езика в новата страна. Няма автоматично признаване на училищни сертификати. В някои страни националните органи трябва да признаят училищните сертификати на децата, преди да могат да бъдат записани в местно училище. might be asked to

Директива 77/486/ЕИО на Съвета от 25 юли 1977 г. относно образованието на децата на работници мигранти

27. КАК СЕ СПРАВЯ ЕС С РИСКА ОТ БЕДНОСТ И СОЦИАЛНО ИЗКЛЮЧВАНЕ НА ДЕЦА?

„Благодарение на икономическото възстановяване бедността на децата в Европа намаля, но все още е неприемливо висока. През 2017 г. 24,9% от децата са изложени на риск от бедност или социално изключване. Децата, които растат в бедност, е по-вероятно да бъдат социално изключени и до имат здравословни проблеми в бъдеще, и е по-малко вероятно да се развият до пълния си потенциал по-късно в живота. Прекъсването на цикъла на неблагоприятно положение в ранните години и инвестирането в децата чрез превантивен подход позволява да се намали рискът от бедност и социално изключване.

Препоръката от 2013 г. относно инвестирането в деца подчертава значението на ранната намеса и интегрирания превантивен подход. Тя призовава държавите от ЕС да:

- подпомагат достъпа на родителите до пазара на труда,
- подобряват достъпа до достъпни услуги за образование и грижи в ранна детска възраст,
- осигуряват адекватна подкрепа за доходите като детски и семейни добавки, които следва да се преразпределят между групите в зависимост от доходите им, но да се избягват капани от трудово бездействие и стигматизиране,
- подкрепят участието на децата в извънкласни дейности и в правни решения, които ги засягат.“

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1060&langId=bg>

28. КОЙ ОРГАН РАЗГЛЕЖДА СЛУЧАИ ЗА РОДИТЕЛСКА ОТГОВОРНОСТ СВРЗАНИ С МОБИЛНИ ГРАЖДАНИ НА ЕС?

„В ситуации, включващи повече от една държава, например, ако родителите не живеят в една и съща държава, съдилищата, отговорни за разглеждане на дела за родителска отговорност, са тези в страната, в която обикновено живее детето.“ Ако родителите не могат да постигнат споразумение относно попечителството или правата за посещение, делото ще бъде внесено в

съд, който ще вземе решение в интерес на детето относно родителските права на попечителство, уговорки за посещения и определяне на мястото на пребиваване на детето. Решенията на съда относно родителската отговорност, взети в държава от ЕС, се признават във всички държави от ЕС, без да е необходима допълнителна процедура. Изпълнението им се улеснява чрез стандартна процедура.

https://europa.eu/youreurope/citizens/family/children/parental-responsibility/index_bg.htm

29. КЪМ КОИ ОРГАНИ ТРЯБВА ДА БЪДАТ ОТНЕСЕНИ СЛУЧАИ НА ОТВЛЕЧЕНИ ДЕЦА?

„Ако единият партньор е завел детето си в друга държава от ЕС без съгласието на другия родител или в противоречие със съдебно решение, може да бъде започнато съдебно производство за връщане на детето. Централните власти могат да помогнат за предприемане на необходимите стъпки. Ако делото отговаря на законовите изисквания, съдилищата в страната на ЕС, в която е отведено детето, решават дали детето трябва да бъде върнато.“

Съдът в страната, в която детето обичайно е пребивавало преди отвлечането, ще остане отговорен, докато делото за отвлечане не бъде решено. Това е с цел да се избегне отвлечането на дете от родителите му, с надеждата да получат по-благоприятна преценка от съда в собствената си страна.

„Възможни изключения

- ако детето може да е застрашено в страната, в която е живяло преди отвлечането
- ако детето е достатъчно голямо, за да заяви, че не иска да се върне.

И родителят, и детето трябва да имат възможност да бъдат изслушани от съда по време на производството.“

https://europa.eu/youreurope/citizens/family/children/abduction/index_bg.htm

Хагската конвенция за международното отвлечане на деца (1980)

30. МОГАТ ЛИ МОБИЛНИТЕ ГРАЖДАНИ ОТ ЕС ДА КАНДИДАТСТВАТ ЗА СЕМЕЙНИ ОБЕЗЩЕТЕНИЯ?

Семейните обезщетения се различават значително в рамките на Европа. Страните на ЕС са свободни да установят свои собствени правила относно правото на обезщетения и услуги. Всички държави предлагат някакви семейни обезщетения, но количествата им и условията се различават значително. В някои страни гражданите на ЕС получават редовни плащания, докато в други семейното им положение може да доведе до данъчни облекчения, но не и до плащания. За да се избегнат потенциално сериозни недоразумения, които биха могли да окажат значително влияние върху общия доход, мобилните граждани трябва предварително да се запознаят със системата за социално осигуряване в съответната приемаща държава.

Регламент (ЕО) № 883/2004 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 г. относно координирането на системите за социално осигуряване

---

31. КЪДЕ СЕ КАНДИДАТСТВА ЗА СЕМЕЙНИ ОБЕЗЩЕТЕНИЯ?

Мобилните граждани на ЕС могат да кандидатстват за семейни обезщетения във всяка държава от ЕС (в случая: 27-те държави членки на ЕС + Исландия, Лихтенщайн, Норвегия и Швейцария), където единият или другият родител на децата имат право на обезщетения. Ако някой кандидатства за обезщетения своевременно в една държава, ще се счита, че е кандидатствал своевременно във всяка друга държава от ЕС, в която има права на семейни обезщетения. Не може да му бъдат отказани обезщетения, на които той/тя има право, ако като държавата, в която е подал заявление първоначално, е препратила прекалено късно документите на компетентния орган в друга държава.

https://europa.eu/youreurope/citizens/work/unemployment-and-benefits/family-benefits/index_bg.htm

32. WHICH COUNTRY HAS PRIMARY RESPONSIBILITY FOR PAYING CHILD BENEFITS IF FAMILY MEMBERS LIVE IN DIFFERENT EU COUNTRIES?

the family's right is based on work (husband or wife are employed or self-employed)

„Ако членовете на семейството не живеят в страната, в която са осигурени, те биха могли да имат право на семейни обезщетения от различни страни. Съответните национални органи ще вземат предвид ситуациите на двамата родители и ще решават коя държава носи основната отговорност за изплащането на обезщетенията. Решението им ще се основава на "правилата за приоритет". Като цяло основната страна, отговорна за предоставянето на обезщетенията, е страната, в която съпругът или съпруга са наети или намонаети.

- Ако правото се основава на работа (заетост или самонаетост) в двете страни, страната, в която живеят децата, носи отговорност, ако един от родителите работи там. В противен случай това ще е страната, в която се изплащат най-високите обезщетения.
- Ако правото се основава на пенсия в двете страни, държавата, в която живеят децата, носи отговорност, ако тази страна изплаща някоя от пенсиите. В противен случай това ще бъде страната, в която гражданинът на ЕС е бил застрахован или е пребивавал най-дълго.
- Ако правото се основава на пребиваване в двете страни, държавата, в която живеят децата, е основно отговорна.“

https://europa.eu/youreurope/citizens/work/unemployment-and-benefits/family-benefits/index_bg.htm

33. HOW DO CHILDREN OF DIVORCED PARENTS LIVING IN DIFFERENT EU COUNTRIES GET CHILD BENEFITS?

„Ако мобилен гражданин на ЕС е разведен и бившият съпруг/съпруга получава обезщетения, но не ги използва за издръжка на децата си, гражданинът може да се свърже с органа за семейни помощи в страната, в която живеят децата и да поиска да получава обезщетенията, тъй като той/тя е човекът, който всъщност се грижи за семейството.“

https://europa.eu/youreurope/citizens/work/unemployment-and-benefits/family-benefits/index_bg.htm

34. КАКВО ТРЯБВА ДА НАПРАВЯТ МОБИЛНИТЕ ГРАЖДАНИ НА ЕС, ЗА ДА ПОЛУЧАВАТ ОБЕЗЩЕТЕНИЯ ЗА БЕЗРАБОТИЦА?

„Мобилен гражданин на ЕС може да продължи да получава обезщетението си за безработица най-малко 3 месеца от страната на ЕС, в която е работил за последно, най-много до 6 месеца, в зависимост от институцията, която плаща обезщетението. Това важи само в случай, че човекът е изцяло безработен (не частично или с прекъсвания) и има право да получава обезщетения за безработица в страната, в която е станал безработен.

Преди да напусне страната, в която е останал без работа, той трябва: да е бил регистриран като безработен търсещ работа в службите по заетостта в тази страна поне 4 седмици (могат да се правят изключения) и да поиска от съответните национални служби по заетостта формуляр U2 (преди E 303) – разрешение за експорт на обезщетенията за безработица.

При пристигането си в новата страна мобилният гражданин на ЕС ще трябва:

- да се регистрира се като търсещ работа в националните служби по заетостта в рамките на 7 дни от датата, на която е престанал да бъде на разположение на службите по заетостта в държавата, която е напуснал
- да изпрати своя формуляр U2 (преди E 303), когато се регистрира
- да се съгласи на всякакви проверки, правени на кандидатите за обезщетения за безработица в новата държава, сякаш той получава обезщетения за безработица там.“

https://europa.eu/youreurope/citizens/work/finding-job-abroad/transferring-unemployment-benefits/index_bg.htm

35. КОГА МОБИЛЕН ГРАЖДАНИН НА ЕС ТРЯБВА ДА КАНДИДАТСТВА ЗА УДЪЛЖАВАНЕ НА ОБЕЗЩЕТЕНИЯТА СИ ЗА БЕЗРАБОТИЦА?

За да е сигурен, че няма да загуби обезщетенията си за безработица, мобилният гражданин на ЕС трябва да кандидатства за удължаване възможно най-рано. Това трябва да стане преди да изминат първите 3 месеца.

36. ИМАТ ЛИ ПРАВО НА ЗДРАВНО ОСИГУРЯВАНЕ МОБИЛНИТЕ ГРАЖДАНИ НА ЕС В СТРАНАТА НА ПРЕБИВАВАНЕ?

Коя страна от ЕС ще отговаря за социалното и здравното осигуряване на мобилните граждани на ЕС зависи от икономическото им положение и мястото на пребиваване, а не от гражданството им

За здравното осигуряване важат специални условия:

Ако гражданинът работи в една страна от ЕС, а живее в друга, той/тя има право на медицинско лечение и в двете страни, след като се регистрира в страната, в която работи и получи формуляр S1 (предишен формуляр E106) от здравноосигурителната институция. Този формуляр дава право на здравно обслужване в страната, в която живее гражданинът.

Ако мобилен гражданин отиде в друга страна от ЕС, за да учи, да извършва изследователска работа, на стаж или за професионално обучение, трябва да има пълна здравна осигуровка в приемащата страна.

Между националните здравни системи в Европа има значителни различия. Страните от ЕС могат да определят свои собствени правила относно правото на обезщетения и здравно обслужване.

(Директива 2011/24/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 9 март 2011 година относно упражняване на правата на пациентите при трансгранично здравно обслужване)

https://europa.eu/youreurope/citizens/health/when-living-abroad/health-insurance-cover/index_bg.htm

37. ИМАТ ЛИ ПРАВО МОБИЛНИТЕ ГРАЖДАНИ НА ЕС ДА ЗАКУПЯТ ЛЕКАРСТВО С РЕЦЕПТА ИЗДАДЕНА ОТ ЛЕКАР В РОДИНАТА ИМ В СТРАНАТА, КЪДЕТО ПРЕБИВАВАТ?

Рецепта, издадена от лекар в родината на мобилен гражданин на ЕС, е валидна във всички страни от ЕС (в случая: 27-те страни от ЕС + Исландия, Лихтенщайн и Норвегия). Лекарство, предписано в една страна обаче, може да не е налично в друга държава или да има друго име там. Добре е да се поиска от лекаря да издаде рецепта, която може да се използва в друга страна от ЕС, известна като трансгранична рецепта. Някои лекарства може да са забранени за продажба или да не са налични в друга страна, дори в рамките на ЕС.

Не съществува определена форма или формат за рецептата, която ще се използва в друга страна от ЕС, но тя трябва да съдържа най-малко следната информация:

- Данни за пациента — фамилно и собствено име (изписани изцяло) и дата на раждане
- Дата на издаване на рецептата
- Данни за предписващия лекар — фамилно и собствено име (изписани изцяло), професионална квалификация, контакти за пряка връзка, служебен адрес (включително държавата) и подпис (положен собственоръчно или електронен)
- Данни за предписания продукт — общоприето наименование (а не търговското наименование, което може да е различно в друга държава), форма (таблетки, разтвор и т.н.), количество, концентрация и дозировка.

Директива 2011/24/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 9 март 2011 година за упражняване на правата на пациентите при трансгранично здравно обслужване

Директива за изпълнение 2012/52/ЕС на ЕК от 20 декември 2012 година за определяне на мерки за улесняване признаването на медицински предписания, издадени в друга страна членка

https://europa.eu/youreurope/citizens/health/prescription-medicine-abroad/prescriptions/index_bg.htm

38. ПРИЗНАВАТ ЛИ СЕ ШОФЬОРСКИТЕ КНИЖКИ НА МОБИЛНИ ГРАЖДАНИ НА ЕС В ПРИЕМАЩАТА СТРАНА?

„Шофьорска книжка, издадена от държава на ЕС (в случая: 27-те държави членки на ЕС + Исландия, Лихтенщайн и Норвегия) се признава в целия ЕС. Човек може да шофира в приемащата страна със шофьорската си книжка стига тя да е:

- валидна
- гражданинът на ЕС е достатъчно възрастен, за да управлява превозно средство от еквивалентната категория
- документът не е спрял или ограничен и не е отменен в издаващата държава.

Категориите AM, A1, A2, A, B, BE, B1, C1, C1E, C, CE, D1, D1E, D и DE са признати и в други страни на ЕС (в случая: 27-те държави членки на ЕС + Исландия, Лихтенщайн и Норвегия).“

https://europa.eu/youreurope/citizens/vehicles/driving-licence/driving-licence-recognition-validity/index_bg.htm

39. КОИ СТРАНИ ОТ ЕС ПОЗВОЛЯВАТ ДВОЙНО ГРАЖДАНСТВО?

Белгия, Кипър, Дания, Финландия, Франция, Гърция, Италия, Люксембург, Малта, Португалия, Румъния, Швеция и Обединеното кралство позволяват двойно гражданство. Повечето други държави налагат различни ограничения. Например Хърватия и Словения позволяват на собствените си граждани да придобият друго гражданство, но чужденците, които желаят да станат граждани, трябва да се откажат от другото си гражданство.

40. ARE PUBLIC DOCUMENTS (THOSE ISSUED BY PUBLIC AUTHORITIES) ACCEPTED IN EU?

„Когато човек представи документ (оригинал или заверено негово копие), издаден от властите в една държава от ЕС на властите в друга държава от ЕС, властите там трябва да приемат документа като автентичен без изискване на апостил, за да се докаже неговата истинност.

Видовете документи, обхванати от правилата на ЕС, които могат да бъдат представени без апостил са в следните области:

- раждане
- фактът, че човек е жив
- смърт
- име
- брак, включително способност за сключване на брак и семейно положение
- развод
- законна раздяла или анулиране на брака
- регистрирано партньорство, включително способност за сключване на регистрирано партньорство и статут на регистрирано партньорство
- прекратяване на регистрирано партньорство, законна раздяла или анулиране на регистрирано партньорство

- родителство
- осиновяване
- местожителство и/или местоживеене
- националност
- чисто свидетелство за съдимост и право на глас и кандидатиране на общински избори и избори за Европейски парламент.“

https://europa.eu/youreurope/citizens/family/couple/getting-public-documents-accepted/index_bg.htm

41. ГАРАНЦИЯ ЛИ Е СЕРТИФИКАТ ЗА ЕДНОПОЛОВ БРАК, ИЗДАДЕН В ЕДНА СТРАНА НА ЕС, ЧЕ БРАКЪТ ЩЕ БЪДЕ ПРИЗНАТ В ДРУГА ДЪРЖАВА НА ЕС?

Властите на друга държава от ЕС, където може да представите сертификата, не могат да изискват апостил за вашия сертификат, но няма да бъдат задължени да признаят брака, ако еднополовият брак не е законово признат в тази страна. Истинността на публичните документи не означава непременно признаване на техните правни последици извън държавата на ЕС, където са издадени – този аспект се урежда от националното законодателство на страната от ЕС, където е представен документът.

https://europa.eu/youreurope/citizens/family/couple/getting-public-documents-accepted/index_bg.htm

42. ИЗИСКВА ЛИ СЕ ОФИЦИАЛЕН ПРЕВОД НА ПУБЛИЧНИТЕ ДОКУМЕНТИ?

Официален превод на документи не се изисква, ако те са на един от официалните езици на държавата членка на ЕС, където са представени или ако са на друг неофициален език, приет от тази страна.

В други случаи човек може да поиска от властите на държавата от ЕС, издала документ, да предостави многоезичен стандартен формуляр, който трябва да бъде представен заедно с документа, вместо да представя превод на документа. Когато се представя многоезичен стандартен формуляр заедно с публичен документ, органите на държавата от ЕС, където е представен формулярът, могат по изключение да поискат заверен превод на документа, ако не могат да разберат напълно неговото съдържание.

https://europa.eu/youreurope/citizens/family/couple/getting-public-documents-accepted/index_bg.htm

43. КАКВИ СА ПРАВАТА НА ЖЕНИТЕ, КОИТО СА ЖЕРТВИ ОТ ДОМАШНО НАСИЛИЕ?

„Домашното насилие над жени – физическо, сексуално или психическо, си остава належащ въпрос за правата на човека в ЕС и неговите страни членки. То оставя жертвите си с травматични физически и психически белези и нарушава основните им права, тъй като по този начин де факто се оспорват равенството, достойнството и достъпът до защита и правосъдие на страните членки.“

<https://fra.europa.eu/en/news/2018/justice-and-protection-women-victims-domestic-violence>

Жените мобилни граждани на ЕС, които са жертви на домашно насилие, се нуждаят от незабавна подкрепа и защита, както и от достъп до правосъдие, въпреки че понастоящем мерките и практиките по отношение на правата на жертвите на престъпления на достъп до правосъдие варират в различните държави членки.

В случай на домашно насилие, за него трябва да се докладва на полицейските сили, които ще приемат жалбата и ще я подадат в съда. Пострадалият трябва да предостави медицинско свидетелство за нараняванията и да се обърне към адвокат за съвет, преди да отиде в съда. Жертвата също може да се обърне към организации, подкрепящи жертви на насилие.

(Харта на основните права на ЕС)

44. СЕМЕЙСТВОТА НА МОБИЛНИ ГРАЖДАНИ НА ЕС ИМАТ ЛИ ПРАВО НА СЕМЕЙНИ ОТПУСКИ И ГЪВКАВИ РАБОТНИ УСЛОВИЯ?

„Директивата за баланса между професионалния и личния живот беше приета от Европейския парламент през април 2019 г. и влезе в сила на 1 август 2019 г. Сега държавите членки разполагат с три години да приемат необходимите закони, подзаконови и административни разпоредби, за да се съобразят с Директивата. Тя въвежда набор от законодателни действия, предназначени да модернизират съществуващите правни и политически рамки на ЕС с цел:

- по-добра подкрепа за баланса между професионалния и личния живот за родителите и полагащите грижи за деца,
- насърчаване на по-равно споделяне на родителския отпуск между мъжете и жените, и
- адресиране на по-слабото участие на жените на пазара на труда.

Мерките по Директивата включват:

- Въвеждане на отпуск по бащинство: съгласно Директивата, бащите трябва да могат да ползват поне 10 работни дни отпуск по бащинство около времето на раждане на детето си, обезщетено най-малко в размер на заплащането по болест.
- Гарантиране, че два от четирите месеца родителски отпуск не могат да се прехвърлят между родителите и се компенсират на ниво, определено от държавата членка.
- Въвеждане на отпуск на лицата, полагащи грижи за деца: работещите, предоставящи лична грижа или подкрепа на роднина, ще имат право на пет дни отпуск годишно.
- Разширяване на правото да се искат гъвкави условия за работа на полагащите грижи и работещите родители на деца до осем години.

Директивата е придружена и от набор от политически мерки, предназначени да подкрепят страните членки за постигане на целите за по-добър баланс между професионален и личен живот и по-равномерно разпределени отговорности на грижите за деца. Те включват:

- насърчаване на използването на европейски средства за подобряване предоставянето на официални грижи,
- осигуряване на защита на родителите и полагащите грижи за деца от дискриминация или уволнение, и
- премахване на икономическата демотивация за втори печелещ член в семейството.

В резултат на тези мерки Директивата има за цел да подобри не само баланса между професионалния и личния живот, но и да допринесе за увеличаване на заетостта на жените и за икономическата стабилност на семействата.”

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=9438&furtherNews=yes>

45. ИМАТ ЛИ СПЕЦИАЛНИ ПРАВА ПЪТНИЦИТЕ С НАМАЛЕНА ПОДВИЖНОСТ?

Наредби за правата на пътници с намалена подвижност в основните видове транспорт – по въздух, с влак, автобус или кораб

Гражданите с намалена подвижност трябва да имат достъп до пътувания със самолет, влак, автобус или кораб като всички други. Те имат право и на безплатно съдействие и помощ при качване и слизане от самолет, влак, автобус или кораб. За да получат най-доброто съдействие, те трябва да се свържат с авиокомпанията, железопътната или автобусната компания, превозвача, продавача на билети или туроператора поне 48 часа преди пътуването и да обяснят от какви видове помощ се нуждаят.

46. КАК ХОРАТА С УВРЕЖДАНИЯ ПОЛУЧАВАТ ПО-ДОБЪР ДОСТЪП ДО ОБЩЕСТВЕНИТЕ УСЛУГИ?

Директива на ЕС 2016/2102 относно достъпността на уебсайтовете и мобилните приложения на организациите от обществения сектор

Целта ѝ е да направи по-достъпни уебсайтовете и мобилните приложения в публичния сектор и да хармонизира различните стандарти в рамките на ЕС, като намали бариерите за разработващите продукти и услуги, свързани с достъпността. Това ще позволи на гражданите на ЕС, и по-специално на хората с увреждания, да получат по-добър достъп до обществени услуги, което е основен принцип на Програмата на ЕС в областта на цифровите технологии за Европа и Плана за действие за електронно управление за периода 2016-2020 г.

Страните на ЕС трябва да гарантират, че уебсайтовете и мобилните приложения на организациите в публичния сектор са „по-достъпни“, особено за хората с увреждания, като ги правят „разпознаваеми, използваеми, разбираеми и стабилни“.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016L2102&from=DE>

47. В КОИ СТРАНИ НА СЪЮЗА СА ВАЛИДНИ КАРТИТЕ НА ЕС ЗА ХОРА С УВРЕЖДАНИЯ?

Картата на ЕС за хора с увреждания гарантира равен достъп до улеснения в родината и в чужбина за тези хора, главно в областта на културата, свободното време, спорта и транспорта. Картата се признава взаимно в страните от ЕС, участващи в системата, на доброволна основа. В момента няма взаимно признаване на статута на хората с увреждания между държавите от ЕС, което води до затруднения за хората с увреждания, тъй като техните националните карти може да не се признават в други страни членки. Пилотен проект на картата стартира през февруари 2016 г. в осем държави от ЕС: Белгия, Кипър, Естония, Финландия, Италия, Малта, Румъния и Словения.

През 2019 г. Европейската комисия започна процеса на оценка на инициативата. Проучването за оценка ще предостави цялостен и обобщен преглед, анализ и оценка на изпълнението на пилотния проект, за да се улесни евентуалното по-широко въвеждане на картата за хора с увреждания в ЕС.

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1139&langId=bg>

48. МОГАТ ЛИ МОБИЛНИТЕ ГРАЖДАНИ С УВРЕЖДАНИЯ ОТ ЕС, ДА ИЗПОЛЗВАТ СИНИЯ СИ СТИКЕР В СЪЮЗА?

Синият стикер е признат в цяла Европа и позволява на мобилните граждани на ЕС с увреждания, които водят до намалена мобилност, да използват същите отстъпки за паркиране, които приемащата страна позволява на собствените си граждани с увреждания. Отстъпките за паркиране на притежателите на карта за паркиране на хора с увреждания са различни в различните страни, така че е важно се да знаете къде, кога и за колко време може да се паркира във всяка държава.

49. КАКВО СЕ СЛУЧВА НА ЧОВЕК С ПЕНСИЯ ЗА ИНВАЛИДНОСТ, АКО ТОЙ/ТЯ СЕ ПРЕМЕНИ В ДРУГА ДЪРЖАВА НА ЕС?

Когато лицето има право на инвалидна пенсия, тя ще му се изплаща независимо от това къде живее или пребивава в ЕС, Исландия, Лихтенщайн, Норвегия или Швейцария. Правилата на ЕС относно координацията на социалното осигуряване обхващат пенсиите за старост, инвалидност и наследствени пенсии. По принцип те се прилагат за държавните пенсионни схеми, а не за професионалните или частните схеми. За да се преодолеят пречките пред свободното движение, свързани с тези допълнителни пенсии, Европейският съвет прие **Директива 98/49/ЕО** за гарантиране на допълнителните пенсионни права на заетите и самонаетите лица, които се движат в рамките на Европейския съюз.

50. С КОИ ВИДОВЕ И ФОРМИ НА ДИСКРИМИНАЦИЯ СЕ СРЕЩАТ И БОРЯТ РЕГЛАМЕНТИТЕ НА ЕС?

Както е споменато и дефинирано в **Член 21 в Хартата на основните права на ЕС**, всяка дискриминация въз основа на каквато и да е основа, като пол, раса, цвят, етнически или

социален произход, генетични особености, език, религия или убеждения, политически или други възгледи, принадлежност към национално малцинство, собственост, увреждане, възраст или сексуалната ориентация се забраняват.

В рамките на приложното поле на Договора за създаване на Европейската общност и на Договора за Европейския съюз, без да се засягат специалните разпоредби на тези договори, всяка дискриминация въз основа на националност е забранена.